

Gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg: Rechtmatig of onrechtmatig?

Student

Laura van Huijgevoort
2007398

Afstudeerorganisatie

Universiteit van Tilburg, afdeling
Legal Affairs

Afstudeerperiode

15 november 2010 t/m 25 februari 2011

Inleverdatum

22 maart 2011

**Gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal
binnen de Universiteit van Tilburg:
Rechtmatig of onrechtmatig?**

Intern

Student

Laura van Huijgevoort
2007398

Afstudeerorganisatie

Universiteit van Tilburg, afdeling
Legal Affairs

Afstudeerperiode

15 november 2010 t/m 25 februari 2011

Inleverdatum

22 maart 2011

1ste Afstudeerdocent

Mevrouw mr. Caro van der Voort

Afstudeermentor

De heer mr. Niels P.J.M. van de Ven
MMO

2de Afstudeerdocent

De heer mr. Bram Kratsborn

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven als onderdeel van mijn afstudeerstage voor de opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg. De afstudeerstage heeft plaatsgevonden bij de afdeling Legal Affairs van de Universiteit van Tilburg. Vanuit deze afdeling is opdracht gegeven voor een onderzoek naar het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg. Vanuit dit onderzoek zal een handleiding voor de website van de UvT worden gecreëerd, zodat alle medewerkers hier gebruik van kunnen maken. Ik hoop dat dit onderzoek een goede basis vormt voor de creatie van deze handleiding. Verder hoop ik dat door dit onderzoek duidelijk is geschept over de werkwijze van medewerkers van de UvT met betrekking tot auteursrechtelijk beschermd materiaal en waar de aandachtspunten liggen.

Ik wil graag alle medewerkers van de afdeling Legal Affairs, en in het speciaal de heer Niels van de Ven, bedanken voor de begeleiding en medewerking aan deze scriptie. Daarnaast wil ik alle medewerkers van de UvT bedanken die hun medewerking hebben verleend aan de interviews die in het kader van dit onderzoek zijn afgenomen.

Laura van Huijgevoort

Tilburg, maart 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1. Inleiding	7
2. Gebruik auteursrechtelijk beschermd materiaal	9
2.1 Gebruik in praktijk	9
2.1.1 Tekst	10
2.1.2 Illustraties	11
2.1.3 Tekst met illustratie	11
2.1.4 Videomateriaal	12
2.1.5 Hyperlinks	12
2.2 Conclusie	13
3. Juridisch kader	14
3.1 Hoofddregels	14
3.2 Beperkingen van auteursrecht	14
3.2.1 Vrije nieuwsgaring	15
3.2.2 Citaatrecht	16
3.2.3 Portretrecht	17
3.3 Toestemming	17
3.3.1 Licenties	18
3.3.2 Overdracht persoonlijkheidsrechten	19
3.4 Conclusie	20
4. Rechtmatig opereren binnen juridisch kader	21
4.1 Rechtmatig gebruik	21
4.1.1 Rechtmatig gebruik krantenartikelen	21
4.1.2 Rechtmatig gebruik wetenschappelijke publicaties	23
4.1.3 Rechtmatig gebruik afbeeldingen	25
4.1.4 Rechtmatig gebruik foto's	26
4.1.5 Rechtmatig gebruik tekst met illustratie	27
4.1.6 Rechtmatig gebruik videomateriaal	28
4.1.7 Rechtmatig gebruik hyperlinks	30
4.2 Conclusie	30

5. Conclusies en aanbevelingen.....	32
5.1 Conclusies.....	32
5.1.1 Gebruiksvormen	32
5.1.1.1 Conclusie voor rechtmatig gebruik tekst.....	32
5.1.1.2 Conclusie voor rechtmatig gebruik illustraties	33
5.1.1.3 Conclusie voor rechtmatig gebruik tekst met illustratie	34
5.1.1.4 Conclusie voor rechtmatige gebruik videomateriaal.....	34
5.1.1.5 Conclusie voor rechtmatig gebruik hyperlinks	34
5.2 Aanbevelingen	34
5.2.1 Algemene aanbevelingen.....	35
5.2.2 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik tekst.....	35
5.2.3 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik illustraties	35
5.2.4 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik tekst met illustratie	36
5.2.5 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik videomateriaal.....	36
5.2.6 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik hyperlinks	37
6. Evaluatie onderzoek	38
6.1 Waardebepaling onderzoek.....	38
Literatuurlijst.....	39
Bijlagen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 1 Tabel uitkomst interviews.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2 Vragenlijst interviews	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Samenvatting

De probleemstelling van dit onderzoek is dat de UvT via het internet veel informatie openbaar maakt. Hierbij valt te denken aan informatie voor onderwijs en onderzoek, publicaties van wetenschappers, scripties, bedrijfsinformatie over de organisatie (structuur, regels en reglementen), studentinformatie (onderwijs, examens, studieprogramma en inschrijving) en informatie over de bibliotheek. Daarnaast wordt er nieuws openbaar gemaakt die betrekking heeft op de UvT. Dit kan gaan om eigen persberichten, maar ook berichten uit de media. Daarbij wordt, al dan niet bewust, auteursrechtelijk beschermd materiaal gebruikt, dat dus openbaar wordt gemaakt. Dagelijkse gebruikers zijn daar kennelijk onvoldoende van op de hoogte of staan daar onvoldoende bij stil. Makers zijn zich hier echter wel degelijk van bewust en speuren zelf naar mogelijk inbreuken op internet. Dit resulteert regelmatig in een schadeclaim.

De doelstelling van dit onderzoek is om voor 22 maart 2011 een onderzoeksrapport met handleiding opleveren waar in staat beschreven hoe de meest voorkomende technische gebruiksmogelijkheden van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de juridische kaders rechtmatig door de UvT medewerkers kunnen worden aangewend.

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn:

De meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg zijn: tekst, illustraties, tekst met illustratie, videomateriaal en hyperlinks. Het is van bij rechtmatig gebruik van belang om na te gaan of er een beperking op het auteursrecht van toepassing is. Het kan dan gaan om vrije nieuwsgaring, citaatrecht en portretrecht. Op de beperking vrije nieuwsgaring zijn nog drie uitzonderingen, namelijk een knipselkrant, hyperlink of embedden. Als er een beroep kan worden gedaan op een van deze beperkingen, dan kan het auteursrechtelijk beschermd materiaal zonder toestemming en het betalen van een billijke vergoeding aan de rechthebbende worden gebruikt. Wanneer men zich niet op deze beperking kan beroepen, is toestemming van de rechthebbende vereist. De reden en de frequentie/duur van het gebruik moeten aan de rechthebbende worden aangegeven. Op basis daarvan wordt een billijke vergoeding worden betaald.

De belangrijkste aanbevelingen uit dit onderzoek zijn:

Hanteer een algemeen verspreide werkwijze binnen de gehele organisatie van de UvT. Creëer een handleiding voor intranet, waarbinnen alle medewerkers snel kunnen nagaan hoe men met auteursrechtelijk beschermd materiaal dient om te gaan. Zorg ervoor dat deze werkwijze door iedereen wordt nageleefd, bijvoorbeeld door controle via een afdelingshoofd.

1. Inleiding

De Universiteit van Tilburg heeft ongeveer 12.000 studenten en 1.700 medewerkers. Er zijn vijf faculteiten, te weten Faculteit Economie en Bedrijfsrecht (FEB), Faculteit Geesteswetenschappen (FGW), Faculteit Rechtswetenschappen (FRW), Faculteit Sociale Wetenschappen (FSW), en de Katholieke Faculteit Tilburg (FKT). Daarnaast zijn er diensten die het onderwijs en onderzoek ondersteunen, namelijk Dienst Bureau van de Universiteit (BU; met ingang van 1 januari 2011 wordt dat General Services en Corporate Staff), Dienst Economische en Administratieve Zaken (DEA), Dienst Facilitaire Bedrijven (DFB), Dienst Library en IT-Services (LIS), Dienst Studentenzaken (DSZ), en de Dienst Univers (Universiteitskrant).

De afdeling Juridische Zaken functioneert als interne bedrijfsjuridische adviesdienst. De afdeling valt onder de directe verantwoording van het College van Bestuur. Vanaf 1 januari 2011 zal de afdeling de naam Legal Affairs gaan dragen. De werkzame juristen behandelen meerdere dossiers in uiteenlopende rechtsgebieden, waaronder onderwijsrecht, arbeidsrecht, contractrecht en auteursrecht. De dossiers hebben betrekking op alle juridische aspecten binnen de organisatie van de Universiteit van Tilburg. De klanten van de afdeling zijn het College van Bestuur en de managementteams van de faculteiten en diensten. Onder het College van Bestuur vallen de afdelingen Communicatie en Marketing, Financiën, HRM, Instellingsbeleid, en Studentenadministratie.

Het onderwerp van dit onderzoek is het auteursrecht en de doelstelling is om voor 22 maart 2011 een onderzoeksrapport met handleiding opleveren waar in staat beschreven hoe de meest voorkomende technische gebruiksmogelijkheden van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de juridische kaders rechtmatig door de UvT medewerkers kunnen worden aangewend. De centrale vraagstelling van dit onderzoek is dus: Wat zijn de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg, wat zijn daarbij de juridische kaders en hoe kunnen deze gebruiksvormen rechtmatig worden ingezet? Er is bewust gekozen om bij deze gebruiksvormen te kijken naar auteursrechtelijk beschermd materiaal dat niet door de UvT zelf geproduceerd is. Daarbij is gefocust op het digitale gebruik van het materiaal.

De beoogde doelgroep van dit onderzoek zijn de medewerkers van de Universiteit van Tilburg, ter ondersteuning van de dagelijkse werkzaamheden.

Vanuit deze centrale vraagstelling zijn een drietal deelvragen ontstaan. Via deze deelvragen kan op een gestructureerde manier antwoord worden gegeven op alle onderwerpen binnen de centrale vraagstelling. Er is hiervoor gebruik gemaakt van literatuur en jurisprudentie.

In hoofdstuk 2 worden de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg beschreven. Deze gebruiksvormen zijn voortgekomen uit een elftal interviews, die mondeling bij elf representatieve respondenten zijn afgenomen. Bij de beantwoording van de deelvraag in dit hoofdstuk is gekozen voor kwalitatief onderzoek.

In hoofdstuk 3 wordt het juridische kader geschetst dat op deze gebruiksvormen uit het vorige hoofdstuk van toepassing zijn. Hiervoor is gebruik gemaakt van literatuur- en jurisprudentieonderzoek.

In hoofdstuk 4 wordt beschreven op welke wijze de medewerkers van de Universiteit van Tilburg rechtmatig kunnen opereren bij het gebruik van de meest voorkomende gebruiksvormen binnen het juridisch kader. De deelvragen uit de vorige hoofdstukken komen hierin terug.

In hoofdstuk 5 zijn de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek opgenomen.

In hoofdstuk 6 wordt de waarde en bruikbaarheid van dit onderzoek voor de Universiteit van Tilburg geanalyseerd.

In hoofdstuk 7 is de literatuurlijst opgenomen en in hoofdstuk 8 zijn de bijlagen ondergebracht.

2. Gebruik auteursrechtelijk beschermd materiaal

In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de vraag: *Wat zijn de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijke beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg?* Om een helder beeld te krijgen van de gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermde werken is als onderzoeksmethode voor interviews gekozen. Daarvoor is een vragenlijst gestuurd aan de respondenten. Daarna is een afspraak gemaakt voor een mondeling interview, welke met een voicerecorder is opgenomen. De interviews zijn daarna uitgewerkt, zodat de verkregen informatie in het onderzoek verwerkt kan worden. Voor deze methode van interviewen is gekozen, omdat er kan worden doorgevraagd naar de praktijk en daarmee ook de diepte in gegaan kan worden. Dit geeft een duidelijk beeld van de meeste voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal, de gehanteerde werkwijze en de aanwezige kennis. Deze informatie zou bij een schriftelijke enquête niet naar voren zijn gekomen en is wel essentieel voor het onderzoek.

2.1 Gebruik in praktijk

Internet vormt een belangrijk communicatiemiddel voor de UvT, waarbij veelvuldig gebruik wordt gemaakt van auteursrechtelijk beschermde werken. De communicatieafdelingen van de faculteiten, de centrale communicatieafdeling (Communicatie en Marketing) en medewerkers van Library and IT Services (LIS) werken het meeste met auteursrechtelijk beschermde werken, omdat ze het meest publiceren op het internet en intranet. Met name de communicatieafdelingen kregen te maken met schadeclaims en willen de werkwijze verbeteren. Het is daarom van belang om de gebruiksvormen en werkwijzen helder te krijgen. Om deze redenen zijn een elftal medewerkers die in de praktijk werken met auteursrechtelijk beschermd materiaal benaderd voor het beantwoorden van een negental vragen. Een tabel met de uitkomst van de interviews is terug te vinden in bijlage 1. Daarin zijn de meeste voorkomende gebruiksvormen verwerkt, is aangegeven welke medewerkers er gebruik van maken en wat het totale gebruik is onder de ondervraagde medewerkers. De meeste voorkomende gebruiksvormen zijn tekst, afbeeldingen, foto's, tekst met afbeelding, videomateriaal en hyperlinks.

De vragenlijst die bij deze interviews is gebruikt, is terug te vinden in bijlage 2. Er zijn elf representatieve respondenten gevonden voor de interviews. Alle faculteiten zijn daarbij vertegenwoordigd, evenals belangrijke onderdelen van LIS en de centrale communicatieafdeling. Vier respondenten zijn werkzaam als hoofd van de communicatieafdeling van een faculteit, een respondent is werkzaam als Metis¹-beheerder voor de faculteit, een respondent is werkzaam als communicatieadviseur bij de centrale communicatieafdeling, de vier respondenten vanuit LIS zijn verantwoordelijk voor licenties, het Auteursrechten Informatiepunt, ICT Security en videomateriaal en een respondent is werkzaam als hoofd logistiek en is daarmee verantwoordelijk voor de Copyshop. De bevindingen met betrekking tot de gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal die volgen uit deze interviews zijn verder in dit hoofdstuk uitgewerkt.

¹ Het onderzoeksinformatiesysteem van de Universiteit van Tilburg. Dit systeem bevat informatie over wetenschappelijk onderzoek en is een bronbestand voor wetenschappelijke publicaties.
<www.tilburguniversity.edu/nl/>

2.1.1 Tekst

Auteursrechtelijk beschermde tekst (wetenschappelijke publicaties en krantenartikelen) wordt het meest gebruikt. Hiermee loopt de organisatie dus de meeste risico's en om die te beheersen en beperken, is een rechtmatige werkwijze nodig die duidelijk moet worden gecommuniceerd.

Krantenartikelen worden veel gebruikt binnen de UvT, zeven op de elf respondenten maakt er regelmatig gebruik van. Deze respondenten zijn werkzaam bij de faculteiten en Communicatie en Marketing (C&M). Pdf's van krantenartikelen worden bij de faculteit economie en bedrijfswetenschappen (FEB) alleen gebruikt als hiervoor de uitdrukkelijke toestemming van de journalist of krant gevraagd is. De andere faculteiten gebruiken liever geen pdf's, maar geven de voorkeur aan een link naar het artikel op de webpagina van de krant. Op deze links zal later in het hoofdstuk worden ingegaan. Verder verzorgt C&M een digitale knipselkrant. Medewerkers hebben hier een abonnement op via de e-mail. De knipsels worden ook op intranet gepubliceerd en blijven daar drie maanden beschikbaar. Voor deze digitale knipseldienst heeft de UvT een licentie afgesloten, LexisNexis. Op deze licentie zal in hoofdstuk 3 verder worden ingegaan. C&M heeft aan alle kranten informatie gevraagd over het gebruik van materiaal en het regelen van de benodigde toestemming. Deze informatie is alleen bij Communicatie en Marketing aanwezig en niet over de organisatie verspreid. Krantenartikelen worden ook opgenomen in de repository² via Metis. Dit zijn meestal krantenartikelen waar (een wetenschapper van) de UvT in voorkomt.

Wetenschappelijke publicaties worden door drie op de elf respondenten regelmatig gebruikt. De publicaties zijn grotendeels door de eigen wetenschappers geschreven. Deze respondenten zijn werkzaam bij LIS en de faculteiten. De wetenschappelijke publicaties worden in de repository van Metis geplaatst. De wetenschappers moeten hierbij aangeven of deze publicaties direct vrijgegeven mogen worden of dat er een embargo van een jaar op moet rusten. Dit embargo is zelf bedacht. Men gaat ervan uit dat na een jaar een uitgever van krant of tijdschrift geen juridische claims meer legt op een artikel dat een wetenschapper in zijn wetenschappelijke publicatie heeft gebruikt. De wetenschapper geeft dus toestemming en er wordt geen aparte toestemming aan de uitgever gevraagd.

Er wordt een groot belang gehecht aan het plaatsen van (verwijzingen naar) krantenartikelen waarin de UvT zich kan profileren en wetenschappelijke publicaties van de wetenschappers. Hierbij moet het auteursrecht uiteraard worden gerespecteerd. Het blijkt dat de medewerkers weten dat niet alles overgenomen kan worden, maar er heerst ook een zekere onwetendheid over dit onderwerp. Duidelijke voorschriften, een goede uitleg en een algemene werkwijze zijn nodig.

² Een bestand met titelgegevens van publicaties die zijn geschreven door wetenschappers van de Universiteit van Tilburg. <www.tilburguniversity.edu/nl/>

2.1.2 Illustraties

Illustraties, zoals afbeeldingen en foto's vormen naast tekst, een belangrijke gebruiksvorm. Ze kunnen dienen als illustratie, maar zijn soms ook zelf het onderwerp van de beschouwing of discussie. Gebruik van beelden en "plaatjes" wordt steeds belangrijker en wordt zowel door de maker als de gebruiker in toenemende mate gewaardeerd. Ze zijn daarom erg belangrijk binnen de UvT.

Afbeeldingen worden door acht van de elf respondenten regelmatig gebruikt. De afbeeldingen worden gebruikt voor PowerPointpresentaties (bijvoorbeeld in colleges of bibliotheek voorlichtingen), brochures, magazines en internet. De afbeeldingen worden grotendeels verkregen via beeldbanken als Flickr, I-Stock en Hollandse Hoogte.

Hierbij is altijd duidelijk of de rechten zijn geregeld. Daarnaast wordt er soms op Google naar een afbeelding gezocht. Er wordt geprobeerd om de rechthebbende op te sporen, maar niet iedereen neemt deze moeite. Vooral als het om een interne flyers gaat, dan ziet men hier de noodzaak niet van in.

Foto's worden zeer regelmatig gebruikt, tien van de elf respondenten geeft aan hier regelmatig mee te werken. Ook hiervoor wordt veel gebruik gemaakt van beeldbanken als Flickr, I-Stock en Hollandse Hoogte. Daarnaast heeft de UvT een fotograaf in dienst en werkt men regelmatig met freelance fotografen. Met deze freelance fotografen worden afspraken gemaakt over het gebruik van de foto en de duur van het gebruik. Hiervoor wordt dan een prijs met de fotograaf afgesproken. Bij elk nieuw gebruik wordt opnieuw toestemming gevraagd. Met foto's van professionele fotografen wordt over het algemeen auteursrechtelijk correct omgegaan, mits de rechthebbende gemakkelijk te traceren is. Wanneer het echter gaat om materiaal van amateurfotografen, wordt op de regels minder of geen acht geslagen. Het gaat dan ook in grote mate om de vraag of de rechthebbende achter het gebruik zal komen. Men is calculerend bezig en gaat ervan uit dat het met de rechten van een amateurfotograaf niet zo'n vaart loopt. Mocht dat wel het geval zijn, dan neemt men het risico van betaling of schadeclaim op de koop toe. Een professionele fotograaf is zich meer van bewust van zijn rechten en zal eerder actie ondernemen.

Men dient zich realiseren, dat ongeacht de professionaliteit van de rechthebbende van de afbeelding of foto, de auteursrechten gerespecteerd moeten worden.

2.1.3 Tekst met illustratie

Van alle respondenten, geven er zeven aan regelmatig met tekst met illustratie te werken. Dit betreft de respondenten die werkzaam zijn op de afdelingen van de faculteiten, Communicatie en Marketing en Logistiek. Tekst en illustraties zijn afzonderlijke gebruiksvormen. Maar op het moment dat deze twee gebruiksvormen gecombineerd worden, realiseert men zich dit meestal niet meer. De illustratie wordt in de meeste gevallen als onderdeel van de tekst beschouwd. Respondenten vragen in de meeste gevallen wel toestemming aan de rechthebbende van de tekst, maar zien de illustratie daarbij over het hoofd. Alleen bij de faculteit rechtswetenschappen en de faculteit economie en bedrijfswetenschappen is men ervan op de hoogte dat er apart toestemming moet worden gevraagd aan de rechthebbende van de illustratie.

De ene keer kiest men ervoor de illustratie te verwijderen en alleen de tekst te gebruiken en de andere keer wordt er aan alle rechthebbende toestemming gevraagd.

De opvatting dat een illustratie onderdeel is van de tekst is niet correct, omdat de auteursrechten van tekst en beeld apart zijn geregeld. De combinatie van tekst en illustratie is aanleiding geweest voor schadeclaims.

De medewerkers van de bewuste faculteit zijn hierdoor correcter gaan handelen, maar de werkwijze van deze faculteit is niet in de gehele organisatie doorgevoerd.

2.1.4 Videomateriaal

Videomateriaal is een gebruiksvorm in opkomst. Bij videomateriaal moet gedacht worden aan omroepmateriaal (van Nederlandse omroepen), films, Youtube en dergelijke. Videomateriaal wordt door vier van de elf respondenten regelmatig gebruikt. Deze respondenten zijn werkzaam bij LIS en de faculteiten. In hyperlinks wordt vaak naar videofragmenten verwezen waar een medewerker van de UvT aan het woord komt of de video wordt embedded (de mogelijkheid om videomateriaal van een andere website direct, zonder door klikken op een aparte link, op je eigen website te zetten)³ op de website. Voor het gebruik van videomateriaal heeft de UvT een licentie afgesloten, namelijk Academia. Deze licentie zal ik hoofdstuk 3 verder worden toegelicht. Daarnaast wordt er gekeken naar de mogelijkheid om in de toekomst colleges op te nemen en later via video aan de studenten beschikbaar te stellen. Deze videocolleges kunnen door de studenten op de website van de UvT worden bekeken.

Er bestaan nog veel vragen en onduidelijkheid over het gebruik van videomateriaal. Bijvoorbeeld of embedden een vorm van openbaarmaking is. Op veel websites worden aanwijzingen gegeven voor het embedden van videomateriaal. Om die reden denken veel medewerkers dat het auteursrechtelijk correct is, maar er heerst nog rechtsonzekerheid op dit punt.

2.1.5 Hyperlinks

Tevens veel voorkomend is het gebruik van hyperlinks op de website en het intranet van de UvT. Hierin komen alle vorige gebruiksvormen samen, omdat er regelmatig hyperlinks naartoe worden gelegd. Van alle respondenten geven negen aan hier gebruik van te maken. Hyperlinks worden als de makkelijkste manier gezien om mensen te wijzen op de publicaties van medewerkers van de UvT. Er wordt in een korte regel aangegeven wie het artikel heeft geschreven en in welk tijdschrift of krant dit verschenen is. De hyperlink wordt meestal gevormd door deze tekst. Na het klikken op deze tekst komt met op de site terecht van het desbetreffende artikel.

Net als bij het embedden van videomateriaal, heerst er nog onduidelijkheid over de legaliteit en het gebruik van hyperlinks. Een aantal medewerkers denkt hyperlinks auteursrechtelijk correct te gebruiken, maar een groot aantal is daar niet zeker van. De hyperlink wordt gezien als digitale bronvermelding.

³ Engelfriet 2008, P. 67

De opinie dat internet open source en daarmee grotendeels vrij van auteursrechten is, overheerst. De meeste respondenten weten niet of er toestemming moet worden gevraagd voor een hyperlink.

Alleen FEB vraagt toestemming voor een hyperlink als deze hyperlink naar een krantenartikel leidt. De andere respondenten linken zonder er lang bij stil te staan.

2.2 Conclusie

De meest voorkomende gebruiksvormen binnen de UvT zijn: tekst(krantenartikelen en wetenschappelijke publicaties), illustraties (afbeeldingen en foto's), tekst met illustratie, videomateriaal en hyperlinks naar deze gebruiksvormen.

De werk- en denkwijzen met betrekking tot deze gebruiksvormen zijn tussen de onderlinge afdelingen zeer divers.

Sommige afdelingen zijn beter op de hoogte van de wettelijke bepalingen dan anderen. Daarnaast wordt er op de ene afdeling duidelijk zorgvuldiger omgegaan met de toepassing van de wettelijke bepalingen dan op de andere afdeling. Dit zou best eens te maken kunnen hebben met of men al dan niet is geconfronteerd met een schadeclaim.

Er is nog geen algemeen verspreide werkwijze met betrekking tot het omgaan met auteursrechtelijk beschermde werken. Daarnaast bestaat geen duidelijke voorlichting met betrekking tot het omgaan met auteursrechtelijk beschermde werken. Kortom is er dus juridisch werk aan de winkel.

3. Juridisch kader

In het hier voorgaande hoofdstuk is antwoord gegeven op de vraag wat de meest voorkomende gebruiksvormen zijn van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg. In dit hoofdstuk zal het juridische kader worden geschetst wat op deze gebruiksvormen van toepassing is. Dit kader zal worden geschetst aan de hand van wettelijke bepalingen en jurisprudentie. De wettelijke bepalingen zijn de Auteurswet (Aw), de Auteursrechtlijn (AR) en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). De Auteursrechtlijn is grotendeels geïmplementeerd in de Auteurswet, maar de driestappentoets uit deze richtlijn is niet in zoverre meegenomen. Deze toets bepaalt dat het auteursrecht alleen beperkt mag worden in bijzondere gevallen (1), mits er geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk (2) en de wettige belangen van de auteur niet op ongerechtvaardigde wijze worden geschaad (3).⁴ Vooral in jurisprudentie wordt verwezen naar deze richtlijn, wanneer men het nodig acht om een beperking verder te toetsen.

3.1 Hoofdregels

De maker (art 4 Aw) van een werk (art 10 Aw) is beschermd. Via zijn exploitatierechten kan hij zich verzetten tegen openbaarmaking (art 12 Aw) en verveelvoudiging (art 13 en 14 Aw) door anderen. Uit art 1 Aw volgt dat de maker een redelijke vergoeding kan vragen voor het gebruik van zijn werk en dat hij toestemming moet geven voor het gebruik van zijn werk.

Daarnaast heeft de maker persoonlijkheidsrechten (art 25 Aw). Daarmee heeft hij recht op vermelding van zijn naam als maker, hij kan zich verzetten tegen wijzigingen van de benaming van het werk of het werk zelf en tegen elke misvorming, verminking of andere aantasting van het werk dan een nadeel kan toebrengen aan zijn eer of goede naam.

Wanneer een auteursrechtelijk beschermd werk is gemaakt als onderdeel van het dienstverband, wordt de werkgever als rechthebbende en maker aangeduid. Dit tenzij er in de individuele arbeidsovereenkomst een andere regeling is getroffen (art 7 Aw). Het laatste is meestal het geval bij wetenschappers die werkzaam zijn bij de UvT. Dit stelt hen ook in staat om individuele afspraken te maken met uitgevers voor de publicatie van boeken en artikelen. De persoonlijkheidsrechten vallen niet onder art 7 Aw.

De Auteurswet is ingevoerd in 1912, ver voor het digitale tijdperk. De wet is echter net zo goed van toepassing op alle auteursrechtelijk beschermde werken die op het internet worden geplaatst. Het feit dat een werk op internet openbaar wordt gemaakt, maakt nog niet dat de maker automatisch toestemming verleend om vrijelijk te kopiëren en opnieuw openbaar te maken. De uitdrukkelijke toestemming van de maker is ook op het internet vereist voor enig hergebruik.⁵

3.2 Beperkingen van auteursrecht

In principe is het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken niet toegestaan zonder toestemming en de betaling van een redelijk vergoeding aan de rechthebbende. Er zijn echter een aantal beperkingen opgenomen in de Auteurswet.

⁴ R.W. Holzhauser & S.L. Gellaerts 2008. P. 51

⁵ Frequin 2005, P. 82

Deze beperkingen zijn terug te vinden in art 15 tot en met art 25a Aw. Daarnaast zijn deze beperkingen in sommige gevallen verder uitgewerkt in de jurisprudentie. Deze beperkingen zijn onderworpen aan de drie-stappentoets uit art 5 Auteursrechtlijn. De beperkingen die relevant zijn voor dit onderzoek, zullen hieronder worden besproken.

3.2.1 Vrije nieuwsgaring

In art 15 en 16a Aw is de beperking van vrije nieuwsgaring opgenomen. Het overnemen van nieuwsberichten is daarmee onder voorwaarden vrijgesteld. Het overnemen moet geschieden door een dag-, nieuws- of weekblad of tijdschrift, radio of televisieprogramma of andere medium dat een zelfde functie vervult. Daarnaast moet art 25 Aw in acht worden genomen en de bron, waaronder de naam van de maker, moet op duidelijk wijze worden vermeld. Verder moet het auteursrecht niet uitdrukkelijk zijn voorbehouden.

Op deze beperking zijn drie uitzonderingen. De eerste is de knipselkrant. Binnen de UvT wordt, zoals eerder aangegeven, gebruik gemaakt van een knipselkrant. Een knipselkrant kan vrij worden gesteld van reprorecht, omdat het als een tijdschrift in de zin van art 15 Aw kan worden aangemerkt. Het gaat daarbij om het belang van de 'free flow of information', als de knipselkrant uit niks anders bestaat dan een naar onderwerp geselecteerde verzameling van reproducties van nieuwsberichten uit de media.⁶ De knipselkrant wordt hiermee dus gelijk gesteld aan de persmedia zoals bedoeld in art 15 Aw.

In een meer recente uitspraak van de rechtbank is het criterium van het auteursrechtelijk voorbehoud verder uitgewerkt. Deze uitspraak heeft wederom betrekking op de publicatie van een knipselkrant. De rechtbank geeft daarbij het volgende aan: "De rechtbank merkt in dat verband op dat gedaagde inhoudelijk onweersproken heeft dat het merendeel van de artikelen uit de onderhavige knipselkranten betrekking heeft op nieuwsfeiten waarbij gedaagde is betrokken en die (deels) gebaseerd zijn op de door gedaagde uitgegeven persberichten. Die artikelen zijn dus in de bron (mede) afkomstig van de gedaagde zelf".⁷

Dit laatste punt is vooral voor de UvT interessant, omdat de meeste berichten betrekking hebben op nieuws dat met de UvT in verband staat.

De tweede uitzondering is het gebruik van hyperlinks. Een hyperlink wordt gezien als digitale bronvermelding en is daarom in beginsel toegestaan.⁸ Tenzij de plaatser van de hyperlink weet, of redelijkerwijs behoort weten, dat de link leidt naar onrechtmatige publicaties.⁹ Het is zo normaal geworden om hyperlinks als bronvermelding te gebruiken, dat de wetgever het niet nodig heeft gevonden om voor deze beperking een apart wetsartikel op te nemen in de Auteurswet. De redenering daarachter is dat als mensen auteursrechtelijk beschermde werken op internet plaatsen, dan hebben ze bepaalde vormen van gebruik te gedogen, anders hadden ze het niet op internet moeten plaatsen.¹⁰ Onder deze vorm van gebruik wordt ook het gebruik van hyperlinks geschaard. Daarmee vormen hyperlinks zowel een beperking op het auteursrecht als een veel voorkomende gebruiksvorm van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de UvT.

⁶ HR 10 november 1995, *NJ* 1996, 177

⁷ Rb Zwolle 10 februari 2010, *LJN* BM3696

⁸ HR 22 maart 2002, *LJN* AD9138

⁹ Rb Amsterdam 20 juni 2002, *LJN* AE4427

¹⁰ Frequin 2005, P. 83

Naast hyperlinks wordt er bij videomateriaal veel gebruik gemaakt van embedden. Hierbij wordt een video van een andere site direct op een eigen website ingevoegd.¹¹ De herkomst van deze video is na het embedden niet meer duidelijk. Bij embedden gelden grotendeels dezelfde regels als bij het gebruik van een hyperlink. Het gebruik van embedden is legaal, mits het videomateriaal met toestemming van de rechthebbende openbaar is gemaakt. Embedden is echter een onderwerp van discussie, vooral bij de Buma/Stemra. Men kan het er niet over eens worden of er een tarief moet worden geheven voor het embedden. De eerste poging hiertoe in 2009, kwam Buma op veel kritiek te staan en Buma heeft toen afgezien van het doorvoeren van deze maatregel.¹² Met betrekking tot embedden is er dus nog geen rechtszekerheid. Maar zover het betrekking heeft op de vrije nieuwsgaring, vormt embedden de derde uitzondering op deze beperking.

3.2.2 Citaatrecht

In art 15a Aw is de beperking van het citaatrecht gesteld. Deze beperking geldt voor tekst en beeld. De voorwaarden voor deze beperking zijn: het moet gaan om een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel. Het werk waaruit geciteerd wordt moet rechtmatig openbaar gemaakt zijn en het citeren moet in overeenstemming zijn met wat naar de regels van het maatschappelijk verkeer redelijkerwijs geoorloofd is en aantal en omvang van de geciteerde gedeelten door het te bereiken doel zijn gerechtvaardigd. Ook hier geldt weer dat art 25 Aw in acht genomen moet worden en voor zover redelijkerwijs mogelijk, de bron, waaronder de naam van de maker, op duidelijke wijze wordt vermeld.

De Hoge Raad heeft het criterium voor het citaat nog verder uitgewerkt. Als eerste het citaat van kunstwerken in een schoolboek: “I.c. komt het aan op de vraag of de reproducties een zodanig ondergeschikt onderdeel van de tekst vormen dat de door opneming in de tekst tot stand gebrachte verveelvoudigingen redelijkerwijs niet meer als een vorm van exploitatie van die werken kan worden beschouwd”.¹³

Een andere uitspraak gaat over het citaat van een afbeelding bij een boekbespreking: “Een citaat, bestaande in het afdrukken van een illustratie uit het besproken boek bij een boekbespreking in een dagblad of tijdschrift in beginsel een toelaatbaar citaat oplevert, mits de afbeelding samen met de tekst van de bespreking redelijkerwijs kan worden beschouwd als een geheel dat ertoe strekt om aan de lezer de indruk van het betreffende boek te geven.

“De opneming zal evenwel de grenzen van een toelaatbaar citaat te buiten gaan, wanneer op de afbeelding een zodanige nadruk komt te liggen dat zij in overwegende mate de functie van versiering van het dagblad of tijdschrift verkrijgt”.¹⁴ Aanvullende op deze uitspraak heeft de rechtbank in 2006 bepaald dat: “Beoordeeld moet worden of die foto’s in overwegende mate ter versiering of verfraaiing van de publicatie dienen of ondergeschikt zijn aan de tekst, daarmee redelijkerwijs een geheel vormen en ertoe strekken de lezer een indruk van het beschrevene te geven”.¹⁵

¹¹ Engelfriet 2008, P. 67

¹² W. van Dijk, ‘Buma/Stemra schrapt omstreden embedtarief’, NU.nl 9 oktober 2009, www.nu.nl (zoek op embedden).

¹³ HR 22 juni 1990, NJ 1991 228

¹⁴ HR 26 juni 1992, NJ 1993 205

¹⁵ Rb Rotterdam 21 november 2006, LJN AZ3514

3.2.3 Portretrecht

In artikel 19 tot 21 Aw is de beperking van het portretrecht opgenomen. Hier kunnen afbeeldingen, foto's, schilderijen en tekeningen onder worden verstaan.¹⁶ In het geval van een foto heeft de geportretteerde het portretrecht en de fotograaf het auteursrecht. Wanneer er meerdere geportretteerden zijn, is van allen toestemming nodig. Er zijn echter een paar uitzonderingen: het portretrecht wordt niet geschonden bij verveelvoudiging door nabestaanden bij overlijden van de geportretteerde. Daarnaast vind er geen inbreuk plaats als het gaat om een fotografisch portret dat door of met toestemming van de geportretteerde in een tijdschrift openbaar wordt gemaakt. De naam van de maker moet in dat geval wel worden vermeld. De duur van het portretrecht bedraagt tien jaar na het overlijden van de nabestaanden van de geportretteerde. Het criterium voor het begrip portret is in de jurisprudentie verder uitgewerkt.

De Hoge Raad heeft in een arrest van 1987 bepaald wanneer er sprake is van een portret. Het is niet nodig dat de geportretteerde meteen herkend wordt. De herkenning is van belang voor de personen uit het publiek waar de openbaarmaking bestemd is.

Daarnaast hoeven niet uitsluitend de gelaatsstreken tot herkenning te leiden, maar kan een typerende lichaamshouding ook van belang zijn.¹⁷

In het Breekijzerarrest heeft de Hoge Raad dit criterium nog eens aangescherpt. "Het geheel of gedeeltelijk onherkenbaar maken van het gelaat van een afgebeelde persoon ('afblokken') behoeft niet eraan in de weg te staan dat er sprake is van een portret in de zin van artikel 21 Auteurswet."¹⁸

In het Vondelparkarrest uit 1988 is het criterium van een redelijk belang tegen openbaarmaking uit art 21 Aw ontstaan. De Hoge Raad overweegt daarbij het volgende:

"Een redelijk belang tegen de publicatie is reeds gelegen in de vaststaande omstandigheid dat L. en haar toenmalige vriend zijn gefotografeerd gedurende 'een zekere mate van intimiteit', een redelijk belang tegen openbaarmaking van een portret in de zin van art 21 Aw is aldus reeds gelegen in de (begrijpelijke en geenszins uitzonderlijke) wens die intimiteit te reserveren voor diegene voor wie zij is bedoeld."¹⁹ Daarnaast heeft de Hoge Raad ook een uitzondering op dit criterium opgesteld:

"Het belang van de geportretteerde om zich niet in intieme situaties in de pers gepubliceerd te zien, dient te worden afgewogen tegen de nieuws waarde c.q. de artistieke waarde die met publicatie gemoeid kan zijn."²⁰

3.3 Toestemming

Wanneer de beperkingen uit de vorige paragraaf niet van toepassing zijn, moet er toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende. Deze toestemming kan voor eenmalig gebruik worden verkregen, maar voor herhaaldelijk gebruik is het aan te raden om een licentie met de rechthebbende af te sluiten. Deze toestemming hangt uiteraard samen met de betaling van een redelijke vergoeding aan de rechthebbende.

¹⁶ R.W. Holzhauser & S.L. Gellaerts 2008. P. 55

¹⁷ HR 30 oktober 1987, NJ 1988 277

¹⁸ HR 2 mei 2003, NJ 2004 80

¹⁹ HR 1 juli 1988, NJ 1988 1000

²⁰ HR 1 juli 1998, NJ 1988 1000

3.3.1 Licenties

De UvT heeft allerlei licenties afgesloten met betrekking tot auteursrechtelijk beschermde werken. Tijdens de interviews kwamen de licenties LexisNexis en Academia het meeste ter sprake. Daarom is ervoor gekozen deze twee licenties extra te belichten. Voor het juridisch kader is van belang om de inhoud, de gebruikers en gebruiksrechten helder te krijgen.

LexisNexis is een licentie voor het gebruik van journals, gegevensverzamelingen en/of beeld-geluidmateriaal, vastgelegd op en/of opgenomen in elektronische gegevensdragers langs elektronisch weg of in enigerlei elektronische vorm beschikbaargesteld. Het materiaal dat binnen de licentie gebruikt mag worden, wordt ook wel de inhoud genoemd. Tot deze inhoud hebben de volgende gebruikers toegang:

- De studenten en de bij de instelling werkzame werknemers.
- Iedereen die op enigerlei wijze gelieerd is aan de Instelling en de inhoud wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of maatschappelijke activiteiten die niet leiden tot commerciële exploitatie.
- Derden uitsluitend binnen de gebouwen van de Instelling en uitsluitend ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of eigen oefening, studie of gebruik.

Deze gebruikers hebben ook een aantal gebruiksrechten met betrekking tot de inhoud:

- Het doorzoeken, laden, in beeld brengen, raadplegen en laten functioneren van inhoud.
- Het kopiëren van delen van de inhoud naar een tekstbestand en deze geheel of gedeeltelijk integreren in of samenvoegen met elektronische gegevensverzamelingen van de Gebruiker.
- Het zonder te betalen van een nadere billijke vergoeding opnemen van delen van Inhoud in elektronisch dan wel papieren publicaties die worden gemaakt als toelichting bij het onderwijs.
- Het opnemen van links naar de inhoud.
- Het gebruik van delen van inhoud in gedrukte en elektronische vorm in het kader van InterBibliotheaire Leenverkeer (IBL).

Daarnaast is er een voorwaarde aan het gebruiksrecht voor het opnemen en ter beschikking stellen van publicaties die onderdeel uitmaken van de licentie en geschreven zijn door wetenschappers van de Instelling. Voor opname in de institutional repository²¹ van de Instelling en op de persoonlijke webpagina's van de betreffende wetenschapper, moet apart toestemming worden gevraagd aan de oorspronkelijke uitgever. Dit valt dus niet binnen de licentie.

Academia is een licentie voor het gebruik van beeld- en geluidmateriaal, de gegevensverzamelingen en/of andere uitgaven vastgelegd op en/of opgenomen in elektronische gegevensdragers dan wel anderszins langs elektronisch weg of in enigerlei elektronische vorm ter beschikking gesteld.

De gebruikers zijn dezelfde als bij de LexisNexis licentie. De licentie is minder ruim dan LexisNexis, want er zijn maar drie gebruiksrechten geregeld:

²¹ Een bestand met titelgegevens van publicaties die zijn geschreven door wetenschappers van de Universiteit van Tilburg. <www.tilburguniversity.edu/nl/>

- Het doorzoeken, laden, in beeld brengen, raadplegen en laten functioneren van de inhoud.
- Het opnemen van links naar de Inhoud.
- Het opnemen en ter beschikking stellen van die delen van de inhoud die zijn gemaakt door de bij de Instelling werkzame werknemers in de institutional repository van de Instelling en op de persoonlijke webpagina's van de betreffende werknemer.

Dit laatste gebruiksrecht valt bij Academia binnen de licentie, in tegenstelling tot de LexisNexis licentie.

3.3.2 Overdracht persoonlijkheidsrechten

Naast een licentie bestaat er nog een andere mogelijkheid om toestemming te verkrijgen voor het gebruik van een auteursrechtelijk beschermd werk. De rechthebbende heeft de mogelijkheid om een deel van zijn persoonlijkheidsrechten af te staan. In art 25 lid 3 Aw staat aangegeven welke mogelijkheden de rechthebbende daartoe heeft. De rechten die een rechthebbende af kan staan zijn:

- Het recht zich te verzetten tegen openbaarmaking van het werk zonder vermelding van zijn naam of andere aanduiding als maker, tenzij het verzet zou zijn in strijd met de redelijkheid.
- Het recht zich te verzetten tegen de openbaarmaking van zijn werk onder een andere naam dan de zijne en tegen het aanbrengen van wijzigingen in de benaming van het werk of in de aanduiding van de maker.
- Het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging van het werk.

Van het eerste recht kan zonder extra voorwaarden afstand worden gedaan. Van de andere twee rechten kan alleen afstand worden gedaan, voor zover het wijzigingen in het werk of de benaming daarvan betreft.

Uit art 25 lid Aw volgt echter wel dat de rechthebbende, ondanks dat hij zijn rechten heeft overgedragen, altijd bevoegdheid blijft in het werk zodanige wijzigingen aan te brengen als de goede trouw het toelaat. Hierbij kan dan gedacht worden aan het aanbrengen van wijzigingen in een boek voor een herdruk.

Bij de overdracht van de rechten is art 3:97 jo 3:84 BW van toepassing. Dat is de algemene bepaling met betrekking tot de levering van toekomstige goederen. Het op deze wijze overdragen van toekomstige auteursrechten is sinds 1992 toegestaan²². Daarnaast is het gebruikelijk om deze overdracht schriftelijk plaats te laten vinden. Dit kan eventueel ook via een notariële akte. Meestal gebeurt het echter in een contract, bijvoorbeeld tussen een auteur en uitgever. Deze wijze van overdragen is niet wettelijk vastgelegd, maar het is een gewoonte geworden om dit schriftelijk te doen. Denk hierbij aan de overeenkomst tussen een auteur en een uitgever. Er wordt vaak een overeenkomst gesloten voor meerdere boeken, deze boeken zijn op dat moment nog niet geschreven. Het zijn dus toekomstige auteursrechten.

²² Spoor, Verkade & Visser 2005, p. 435

3.4 Conclusie

Het juridisch kader voor de gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal bestaat uit de Auteurswet en de Auteursrechtlijn. De Auteursrechtlijn is grotendeels geïmplementeerd in de Auteurswet, maar de drie-stappentoets uit deze richtlijn is niet letterlijk in de Nederlandse wetgeving overgenomen. Daarom wordt de richtlijn soms nog aangehaald in de jurisprudentie, wanneer men deze toets nodig acht. De beperking op auteursrechten bestaan uit de vrije nieuwsgaring, het citaatrecht en het portretrecht. Wanneer deze beperkingen niet van toepassing zijn, zal er toestemming moeten worden gevraagd aan de rechthebbende en zal daarnaast een billijke vergoeding voor het gebruik moeten worden betaald. Wanneer de toestemming vereist is van de rechthebbende, kan een licentie een optie zijn. De licenties LexisNexis en Academia zijn door de UvT afgesloten voor het gebruik van onder andere krantenartikelen, wetenschappelijke publicaties en videomateriaal.

4. Rechtmatig opereren binnen juridisch kader

In de vorige hoofdstukken zijn de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de UvT besproken en het daarbij behorende juridische kader. In dit hoofdstuk zal de koppeling worden gemaakt tussen de gebruiksvormen en het juridische kader. Er zal daarbij antwoord worden gegeven op de vraag hoe auteursrechtelijk beschermd materiaal rechtmatig kan worden gebruikt door de medewerkers van de UvT.

4.1 Rechtmatig gebruik

Er zal in dit hoofdstuk een inventarisatie worden gemaakt van de rechtmatigheid van de huidige werkwijzen met betrekking tot auteursrechtelijk beschermde werken. Per gebruiksvorm wordt de rechtmatige werkwijze toegelicht en de huidige werkwijze wordt daarmee vergeleken. Dit gebeurt aan de hand van tabellen. De respondenten zijn om privacyredenen geanonimiseerd. De eerste letters vormen de initialen van de medewerker, daarachter is de afdeling vermeld waar de medewerker werkzaam is. In de tabel zijn alle medewerkers opgenomen die aangeven gebruik te maken van deze gebruiksvorm van auteursrechtelijk beschermd materiaal. De werkwijze van deze respondenten wordt getoetst aan de wettelijke vereisten van de gebruiksvorm.

4.1.1 Rechtmatig gebruik krantenartikelen

Wanneer men een krantenartikel wil gebruiken, beslist men of het gehele artikel over wordt genomen (1), een citaat (2) of een hyperlink in het geval van de website van een krant (3). Voor intern gebruik heeft de UvT de LexisNexis licentie afgesloten. Er zijn dus twee beperkingen op het recht van de rechthebbende bij het gebruik van krantenartikelen. Deze beperkingen zijn citaatrecht en hyperlinks. Wanneer het gebruik niet onder deze beperkingen valt, dient er toestemming aan de rechthebbende te worden gevraagd. Daarnaast moet een billijke vergoeding worden betaald voor het gebruik. Deze toestemming is eventueel ook op te nemen in een licentie. Dit kan praktisch zijn bij een veelvuldig gebruik van het materiaal.

- (1). Bij overname van het gehele artikel, moet er contact worden gezocht met de rechthebbende(n). In het geval van een krantenartikel zijn dit de krant en eventueel de journalist. Normaal gesproken heeft de krant de auteursrechten, op basis van art 7 Aw. Maar in het geval van een freelance journalist, zal naast de krant ook de journalist toestemming moeten verlenen. Bij het vragen van toestemming moet tevens worden aangegeven waar men het artikel voor wil gebruiken, hoe vaak en, in het geval van internet, hoe lang het artikel op de website zal staan. De rechthebbenden kunnen dan een licentie verlenen, toegespitst op het specifieke gebruik. Dit alles kan van belang zijn voor het de hoogte van de billijke vergoeding.
- (2). Bij het gebruik van een citaat uit een krantenartikel, moet het gaan om een korte overname die niet langer is dan strikt noodzakelijk. Het moet gaan om een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel (art 15a Aw). Er is hiervoor geen toestemming van de rechthebbende vereist, maar bronvermelding is wel verplicht.
- (3). Wanneer je een (hyper)link wilt aanleggen naar het artikel op de website van een krant, dan is hier geen toestemming van de rechthebbende voor vereist. Het is echter wel van belang om de bron van de hyperlink (de website) te vermelden.

De hyperlink kan eventueel gevormd worden door een kort citaat uit het artikel. Daarnaast moet de link direct naar het artikel leiden.

Tabel 4.1 Rechtmatig gebruik krantenartikelen

Normen	Respondenten (geanonimiseerd)						
	MVP (LIS)	CS (C&M)	DV (FKT)	MP (FEB)	CD (FSW)	AT (FGW)	CN (FRW)
Gehele overname	v	v	x	v	v	x	v
* Toestemming rechthebbende(n)	v	v	x	v	v	x	v
* Reden gebruik artikel	v	v	x	v	x	x	v
* Frequentie/duur	x	v	x	v	x	x	x
Citaat overname	v	x	x	x	x	x	x
* Korte overname	v	x	x	x	x	x	x
* Bronvermelding	v	x	x	x	x	x	x
Hyperlink	v	v	v	v	v	v	v
* Bronvermelding	v	v	v	v	v	v	v
* Eventueel aangevuld met kort citaat	v	v	v	v	x	v	x
Licentie (LexisNexis)	v	v	x	x	v	v	x

De medewerkers vragen over het algemeen toestemming voor een gehele overname. Het schort echter nogal eens aan het opgeven van de reden voor gebruik en de frequentie/duur van het gebruik. De medewerker die aangeeft gebruik te maken van de beperking citaatrecht, gaat hier correct mee om. De hyperlinks worden correct gebruikt door de medewerkers. Een enkeling vult de hyperlink niet aan met een kort citaat, maar dat is geen wettelijke verplichting.

Voor rechtmatig gebruik van krantenartikelen is van belang dat eerst wordt nagegaan of het gebruik onder de beperkingen van het citaatrecht of een hyperlink valt. Van het citaatrecht wordt door de geïnterviewde medewerkers niet veel gebruik gemaakt, maar de gebruiker past de beperking van het citaatrecht wel correct toe. De hyperlink wordt vaker gebruikt en wordt ook wettelijk correct toegepast. Volledigheidshalve kan de aanvulling van de bronvermelding met een kort citaat worden aangeraden. Dit wordt door de meeste medewerkers al toegepast. Wanneer deze beperkingen niet van toepassing zijn, wordt door alle geïnterviewde medewerkers toestemming gevraagd aan de rechthebbende en wordt een billijke vergoeding betaald. Het aangeven van de reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik is daarbij van belang voor rechtmatig gebruik, aangezien dit invloed heeft op de hoogte van de billijke vergoeding.

De aandachtspunten voor de UvT voor een rechtmatig gebruik van krantenartikelen liggen dus bij het achterhalen van de rechthebbende, het aangeven van de reden van gebruik en duur/frequentie van het gebruik. Dit alles in het geval dat het gebruik niet onder de wettelijke beperkingen valt.

4.1.2 Rechtmatig gebruik wetenschappelijke publicaties

Bij het gebruik maken van een wetenschappelijke publicatie is het van belang om te weten bij wie het auteursrecht ligt. Dit kan bij de wetenschapper liggen, maar kan ook zijn overgedragen aan de uitgever van het wetenschappelijk tijdschrift. Wetenschappelijke publicaties worden door de UvT vooral gebruikt bij opname in de repository.

Het is belangrijk dat de wetenschapper van de UvT (de auteur) over deze informatie beschikt, voordat er over wordt gegaan tot openbaar maken van het artikel in de repository. Een embargo is niet voldoende als de rechten bij de uitgever liggen of als de rechten bij meerdere wetenschappers liggen. Wanneer de wetenschapper niet de enige auteur van het artikel is, dan zullen de andere auteurs ook toestemming moeten geven voor het openbaar maken in de repository. Naast dit belangrijke punt, gelden grotendeels dezelfde voorwaarde als bij het gebruik van krantenartikelen.

- (1). Bij overname van het gehele artikel, moet er contact worden gezocht met de rechthebbende(n). In het geval van een wetenschappelijke publicatie zijn dit de wetenschapper(s) en/of de uitgever van het wetenschappelijk tijdschrift. Normaal gesproken heeft de UvT de auteursrechten, op basis van art 7 Aw. Maar een wetenschapper heeft de keuze om deze regeling middels zijn arbeidsovereenkomst aan te passen. Bij het vragen van toestemming moet tevens worden aangegeven waar men het artikel voor wil gebruiken, hoe vaak en, in het geval van internet, hoe lang het artikel op de website zal staan. De rechthebbenden kunnen dan een licentie verlenen, toegespitst op het specifieke gebruik.
- (2). Bij het gebruik van een citaat uit een wetenschappelijke publicatie, moet het gaan om een korte overname die niet langer is dan strikt noodzakelijk. Het moet gaan om een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel (art 15a Aw). Er is hiervoor geen toestemming van de rechthebbende vereist, maar bronvermelding is wel verplicht.
- (3). Wanneer je een (hyper)link wilt aanleggen naar het artikel op de website van een wetenschappelijk tijdschrift, dan is hier geen toestemming van de rechthebbende voor vereist. Het is echter wel van belang om de bron van de hyperlink (de website) te vermelden. De hyperlink kan eventueel gevormd worden door de bronvermelding aan te vullen met een kort citaat uit het artikel. Daarnaast moet de link direct naar het artikel leiden.

Tabel 4.2 Rechtmatig gebruik wetenschappelijke publicaties

Normen	Respondenten (geanonimiseerd)		
	MVP (LIS)	MP (FEB)	CN (FRW)
Gehele overname	v	v	v
* Toestemming rechthebbende(n)	v	v	v
* Reden gebruik artikel	v	v	v
* Frequentie/duur	x	v	x
Citaat overname	x	x	x
* Korte overname	x	x	x
* Bronvermelding	x	x	x
Hyperlink	v	v	v
* Bronvermelding	v	v	v
* Eventueel aangevuld met kort citaat	v	v	x
Licentie (LexisNexis)	v	x	x

De medewerkers vragen allemaal toestemming aan de rechthebbende voor het gebruik van een wetenschappelijke publicatie. Ze geven echter niet altijd de duur/frequentie van het gebruik aan. De medewerkers geven aan geen gebruik te maken van het citaatrecht op wetenschappelijke publicaties. Hyperlinks worden daarentegen wel gebruikt.

Men is daarbij zorgvuldig in de bronvermelding. De meeste medewerkers vullen de bronvermelding aan met een kort citaat uit de wetenschappelijke publicatie.

Voor rechtmatig gebruik van wetenschappelijke publicaties gelden grotendeels dezelfde regels als bij het gebruik van krantenartikelen. Het is van belang dat eerst wordt nagegaan of het gebruik onder de beperkingen van het citaatrecht of een hyperlink valt. Het citaatrecht wordt bij het gebruik van wetenschappelijke publicaties niet veel toegepast, maar bij gebruik wordt deze wettelijk correct toegepast. Het gebruik van de hyperlink is regelmatig van toepassing. Hierbij wordt er rechtmatig gehandeld, doordat de bron wordt vermeld. De meeste medewerkers vullen deze bronvermelding nog aan met een kort citaat uit de wetenschappelijke publicatie. In het geval dat deze beperkingen niet van toepassing zijn, wordt door alle geïnterviewde medewerkers toestemming gevraagd aan de rechthebbende. Momenteel vraagt men alleen toestemming aan de wetenschapper en is een embargo van een jaar ingesteld als veiligheidsmaatregel. Dit is echter onvoldoende indien de wetenschapper niet de (enige) rechthebbende is. Daarnaast worden de reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik niet door alle medewerkers aangegeven. Dit is echter wel van belang voor de billijke vergoeding aan de rechthebbende.

De aandachtspunten voor de UvT voor een rechtmatig gebruik van wetenschappelijke publicaties liggen bij het achterhalen van (alle) rechthebbende(n), het aangeven van de reden van gebruik en duur/frequentie van het gebruik. Het embargo dat binnen de repository wordt gebruikt heeft geen wettelijke basis en het gebruik is daarmee overbodig. Het hanteren van de aangegeven aandachtspunten biedt voldoende garanties voor een rechtmatig gebruik, in tegenstelling tot het embargo.

4.1.3 Rechtmatig gebruik afbeeldingen

Een afbeelding kan gebruikt worden als citaat (1) of versiering (2). Hierbij is van belang dat de afbeelding duidelijk wordt onderscheiden van de tekst. Het citaat valt onder de beperkingen van het auteursrecht. Wanneer men de afbeelding als versiering wil gebruiken, zal men toestemming moet vragen en een billijke vergoeding betalen aan de rechthebbende.

- (1). Voor het citeren van een afbeelding gelden dezelfde regels als voor een tekstcitaat. Het moet dus gaan om een aankondiging, beoordeling, polemie, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel (art 15a Aw). In dat geval is toestemming van de rechthebbende niet vereist. Bronvermelding is wel verplicht.
- (2). Wanneer een afbeelding als versiering wordt gebruikt is toestemming van de rechthebbende een vereiste. Er moet afgesproken worden waar de afbeelding voor gebruikt wordt en de oplage/duur van het gebruik. Voor dit specifieke gebruik kan de rechthebbende een licentie afgeven.

Tabel 4.3 Rechtmatig gebruik afbeeldingen

Respondenten geanonimiseerd								
Normen	TN(LIS)	MVP(LIS)	PS (Logistiek)	CS (C&M)	DV (FKT)	MP (FEB)	CD (FSW)	AT (FGW)
Citaat	v	v	x	v	v	v	v	v
* Korte overname	v	v	x	v	v	v	v	v
* Bronvermelding	v	v	x	v	v	v	v	v
Versiering	v	v	v	v	v	v	v	v
*Toestemming rechthebbende(n)	x	v	v	v	v	v	v/x	v
*Gebruik artikel	x	x	v	v	v	v	v/x	v
*Frequentie/duur	x	x	v	v	v	v	v/x	v

De medewerkers maken bijna allemaal gebruik van het citaatrecht. De bronvermelding wordt hierbij door iedereen gehanteerd. Wanneer de beperking van het citaatrecht niet van toepassing is, vragen niet alle medewerkers toestemming aan de rechthebbende voor het gebruik van een afbeelding. De reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik wordt ook niet altijd aangegeven.

Voor rechtmatig gebruik van afbeeldingen moet rekening worden gehouden met de beperking van het citaatrecht. Het citaatrecht wordt bij het gebruik van afbeeldingen veel toegepast, men houdt zich daarbij goed aan de wettelijke vereisten. Het gebruik van de hyperlink is regelmatig van toepassing. Afbeeldingen worden vooral gebruikt als versiering. Hierbij wordt niet altijd toestemming gevraagd aan de rechthebbende en ook de reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik worden niet altijd aangegeven.

De aandachtspunten voor rechtmatig gebruik van afbeeldingen ligt vooral bij het gebruik van een afbeelding als versiering. Er moet consequent toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende en de reden voor het gebruik en de frequentie/duur moet duidelijk worden vermeld. Aan de hand daarvan kan de billijke vergoeding voor de rechthebbende worden afgedragen.

4.1.4 Rechtmatig gebruik foto's

Bij het gebruik van foto's speelt portretrecht een grote rol. Wanneer een foto van een persoon wordt gebruikt, dan heeft de persoon het portretrecht en de fotograaf het auteursrecht. Hierbij moet dus een onderscheid worden gemaakt tussen een portretfoto (1) en een "gewone" foto (2).

- (1). Bij het gebruik van een portretfoto moet toestemming worden gevraagd aan de geportretteerde en aan de rechthebbende, de fotograaf. De toestemming van de fotograaf wordt op dezelfde manier geregeld als alle andere auteursrechtelijk beschermde werken. Er moet toestemming worden gevraagd, het gebruik en de oplage/duur van de foto worden afgesproken. De fotograaf kan voor dit specifieke gebruik een licentie verlenen. Bij een portretfoto is dat echter niet voldoende om de foto te mogen gebruiken. De fotograaf mag de foto niet openbaar maken zonder toestemming van de geportretteerde. Deze toestemming moet dus ook verkregen worden. De geportretteerde mag zijn foto wel openbaar maken zonder toestemming van de fotograaf, zolang de naam van de fotograaf als maker wordt vermeld.
- (2). Bij het gebruik van een "gewone" foto, bijvoorbeeld de foto van een gebouw, gelden de gebruikelijke regels van de Auteurswet. Voor het gebruik moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende, de fotograaf. Men moet aangeven waar men de foto voor wil gebruiken en voor welke frequentie/duur.

Tabel 4.4 Rechtmatig gebruik van foto's

Normen	Respondenten geanonimiseerd									
	TN(LI S)	MVP(LI S)	CN(LI S)	PS(Logisti ek)	CS(C& M)	DV(FK T)	MP(FE B)	CD(FS W)	AT(FG W)	CN(FR W)
Portretfoto	v	x	x	x	v	x	v	v	v	x
* Toestemming fotograaf	v	x	x	x	v	x	v	v/x	v	x
* Toestemming geportretteerde	v/x	x	x	x	v	x	v	v/x	v	x
* Vermelding maker	v	x	x	x	v	x	v	v/x	v	x
* Reden gebruik portret	v	x	x	x	v	x	v	v/x	v	x
* Frequentie/duur gebruik	v	x	x	x	v	x	v	v/x	v	x
Foto	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
* Toestemming rechthebbende	v	v	v	v	v	v	v	v/x	v	v
* Reden gebruik portret	v	v	v	v	v	v	v	v/x	v	x
* Frequentie/duur gebruik	v	v	v	v	v	v	v	v/x	v	x

Medewerkers maken niet allemaal gebruik van portretfoto's. Wanneer men er gebruik van maakt, wordt niet altijd even consequent aan alle rechthebbende(n) toestemming gevraagd. De reden voor het gebruik en de frequentie/duur van het gebruik worden ook niet altijd aangegeven. Bij het gebruik van "gewone" foto's is dit beter geregeld. Bijna alle medewerkers vragen toestemming. Daarnaast wordt de reden voor het gebruik en de duur/frequentie meestal ook aangegeven.

Voor rechtmatig gebruik van foto's moet rekening worden gehouden met de beperkingen van het portretrecht. De toestemming van de fotograaf is vereist, evenals de toestemming van de geportretteerde. De fotograaf moet daarnaast als maker worden aangeduid. De medewerkers zijn hier niet allemaal van op de hoogte. Men vindt het vooral lastig om toestemming te vragen als het een niet-professionele fotograaf betreft.

De aandachtspunten voor het rechtmatig gebruik van foto's zijn het vragen van toestemming aan alle rechthebbenden en daarnaast de reden voor het gebruik en de frequentie/duur aangegeven. Dit zal bepalend zijn voor de hoogte van de billijke vergoeding.

4.1.5 Rechtmatig gebruik tekst met illustratie

De combinatie van deze twee gebruiksvormen komt veel voor binnen de UvT. Wanneer het om een citaat(1) gaat of om een hyperlink(2), dan is op beide gebruiksvormen een wettelijke beperking van toepassing. In dit geval is toestemming van de rechthebbenden niet vereist, alleen bronvermelding. Wanneer deze beperkingen niet van toepassing(3) zijn, moet aan alle rechthebbende toestemming worden gevraagd en een billijke vergoeding worden betaald.

- (1) Het citaat moet een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling zijn of een vergelijkbaar doel hebben (art 15a Aw).
Wanneer men ervoor kiest om naast de tekst een illustratie te citeren, bijvoorbeeld de kapt van een boek bij een boekbespreking, dan moet de illustratie een toegevoegde waarde hebben voor deze bespreking. Het moet ervoor zorgen dat de lezer een duidelijke indruk krijgt van het boek. Het is hierbij wel van groot belang dat de illustratie niet als versiering dient. Wanneer de illustratie geen toegevoegde waarde heeft, valt deze niet onder de beperking van het citaatrecht en is toestemming van de rechthebbenden vereist.
- (2) Wanneer je een hyperlink wilt leggen naar een tekst met illustratie op een website, dan is hier geen toestemming van de rechthebbenden voor vereist. Bronvermelding is echter wel vereist. Deze bronvermelding kan eventueel worden aangevuld met een kort citaat uit de tekst.
- (3) Als het gebruik van een tekst met illustratie niet onder de beperkingen valt, dient aan alle rechthebbenden toestemming te worden gevraagd. Dus toestemming aan de rechthebbende van de tekst en toestemming aan de rechthebbende van de illustratie. Daarnaast moet worden aangegeven waarom met de tekst met illustratie wil gebruiken en de frequentie/duur van het gebruik. Aan beide rechthebbende zal een billijke vergoeding moeten worden betaald.

Tabel 4.5 Rechtmatig gebruik tekst met illustratie

Normen	Respondenten geanonimiseerd						
	PS(Logistiek)	CS(C&M)	DV(FKT)	MP(FEB)	CD(FSW)	AT(FGW)	CN(FRW)
Citaat	x	v	v	v	v	v	x
* Korte overname tekst	x	v	v	v	v	v	x
* Toegevoegde waarde illustratie	x	v	v	v	v/x	v	x
Hyperlink	x	v	v	v	v	v	v
* Bronvermelding	x	v	v	v	v	v	v
* Eventueel aangevuld met kort citaat	x	v	v	v	v	v	x
Gehele overname	v	v	x	v	v	v	v
* Toestemming rechthebbende tekst	v	v	x	v	v	v	v
* Toestemming rechthebbende illustratie	v	v	x	v	v/x	v	x
* Gebruik artikel	v	v	x	v	v	v	v
* Frequentie/duur	v	v	x	v	v	v	x

Medewerkers maken gebruik veel gebruik van tekst met afbeelding. Het citaatrecht wordt veelvuldig toegepast en in de meeste gevallen ook rechtmatig. De hyperlink wordt het meeste gebruikt en deze wordt ook rechtmatig gebruikt. Bij de gehele overname wordt niet altijd rekening gehouden met de rechthebbende van de illustratie. Deze wordt over het hoofd gezien, omdat de illustratie als onderdeel van de tekst wordt beschouwd.

Voor het rechtmatig gebruik van een tekst met illustratie moet rekening worden gehouden met meerdere rechthebbende. Voor elk gebruik, dat niet binnen de beperkingen valt, moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende van de tekst en de rechthebbende van de illustratie.

Wanneer deze illustratie een portretfoto is, dan moet ook aan de geportretteerde toestemming worden gevraagd. Een helder overzicht van alle rechthebbenden is dus van groot belang voor rechtmatig gebruik.

De aandachtspunten voor het rechtmatig gebruik van tekst met illustratie liggen bij het citaat op de toegevoegde waarde van de illustratie. En wanneer er toestemming is vereist van de rechthebbende, dan moeten aan alle rechthebbende toestemming worden gevraagd.

4.1.6 Rechtmatig gebruik videomateriaal

Bij het gebruik van videomateriaal worden vooral gebruik gemaakt van hyperlinks(1) en embedden(2). Deze beide beperkingen zijn niet wettelijk vastgelegd. Het gebruik van hyperlinks is in de jurisprudentie verder uitgewerkt en embedden wordt op dezelfde wijze behandeld. Voor het intern gebruik van videomateriaal heeft de UvT de Academia licentie(3) afgesloten.

Voor het toekomstige gebruik van videocolleges(4) moet het auteursrecht van de docent op zijn lezing worden geregeld en het portretrecht van de docent en de tijdens opname aanwezige studenten.

- (1) Het leggen van een hyperlink naar een video is toegestaan, mits de video met toestemming van de rechthebbende openbaar is gemaakt. Hierbij kan gedacht worden aan nieuwssites als van de NOS en Netwerk. Deze sites worden als betrouwbaar gezien en de legger van de hyperlink mag ervan uitgaan dat de video rechtmatig openbaar is gemaakt. Met sites als Youtube moet men heel voorzichtig zijn, omdat hier niet altijd duidelijk is of de video rechtmatig openbaar is gemaakt.
- (2) Het embedden van een video in een eigen website is toegestaan, mits de video met toestemming van de rechthebbende openbaar is gemaakt. Hier geldt dus dezelfde regel als bij het leggen van een hyperlink. Hier moet wederom gekeken worden naar de oorspronkelijke website van de video en de betrouwbaarheid van deze website.
- (3) Voor intern gebruik heeft de UvT de Academia licentie afgesloten. Het gaat hier dus op de situatie dat hyperlinks en embedden niet van toepassing zijn. Er is dus toestemming van de rechthebbende vereist en dat is via deze licentie verkregen.

Tabel 4.6 Rechtmatig gebruik videomateriaal

<u>Normen</u>	Respondenten geanonimiseerd			
	CN(LIS)	MP(FEB)	CD(FSW)	AT(FGW)
Hyperlink	v	v	v	v
* Bronvermelding	v/x	v	v	v
* Eventueel aangevuld	v/x	v	v	v
met kort citaat				
Embedden	x	x	v	v
* Bronvermelding	x	x	v	v
* Eventueel aangevuld	x	x	v	v
met kort citaat				
Academia (licentie)	v	x	x	x

Medewerkers maken vooral veel gebruik van hyperlinks naar videomateriaal. Het gaat dan meestal om videomateriaal waar een wetenschapper van de UvT in voorkomt. Men houdt hierbij de bronvermelding aan en geeft meestal via een kort citaat aan waar de link naartoe leidt. Het embedden is iets minder ingeburgerd, maar het gebruik vindt rechtmatig plaats. De Academia licentie is vrij nieuw en daardoor nog niet binnen de gehele organisatie bekend. De medewerker van LIS gebruikt Academia vooral bij het gebruik om omroepmateriaal.

Voor rechtmatig gebruik van videomateriaal is vooral van belang of het openbaar is gemaakt met toestemming van de rechthebbende. Alleen in dat geval zijn de beperkingen hyperlink en embedden rechtmatig. Bronvermelding is bij een hyperlink verplicht en bij embedden aan te raden. Het interne gebruik is afgedekt door middel van de Academia licentie. In de toekomst wil men gebruik gaan maken van videocolleges. Omdat deze nog niet worden gebruikt, kon de huidige werkwijze niet worden getoetst. Het is daarom in de toekomst van belang om de auteursrechten van de docent op zijn lesmateriaal te regelen en het portretrecht van de docent alsmede de bij opname aanwezige studenten.

De aandachtspunten voor het rechtmatig gebruik van videomateriaal ligt vooral bij het controleren of het videomateriaal rechtmatig openbaar is gemaakt. De betrouwbaarheid van de oorspronkelijke website speelt hierbij een grote rol. Een website van Netwerk is betrouwbaarder dan Youtube. Over het algemeen wordt hier goed door de medewerkers mee omgegaan.

4.1.7 Rechtmatig gebruik hyperlinks

Een hyperlink is een gebruiksvorm van auteursrechtelijk beschermde werken alsmede een beperking op het auteursrecht. Een hyperlink wordt gezien als digitale bronvermelding. Het is daarom in principe toegestaan om bijvoorbeeld een link te leggen naar een artikel op de website van een krant. Er zijn daarbij wel een aantal punten van belang. Een hyperlink is niet toegestaan wanneer iemand weet of behoort te weten dat de link naar een illegale inhoud leidt. Illegaal wil in deze context zeggen dat het zonder de toestemming van de rechthebbende openbaar is gemaakt. Hierbij valt te denken aan sites als Youtube. Verder moet de bron van de hyperlink vermeld worden. Dit kan eventueel gedaan worden aan de hand van een kort citaat uit het artikel waar de hyperlink naartoe leidt.

Tabel 4.7 Rechtmatig gebruik hyperlinks

<u>Respondenten</u> <u>geanonimiseerd</u>									
<u>Normen</u>	TN(LIS)	MVP(LIS)	CN(LIS)	CS(C&M)	DV(FKT)	MP(FEB)	CD(FSW)	AT(FGW)	CN(FRW)
Hyperlink	v	v	v	v	v	v	v	v	v
* Bronvermelding	v	v	v/x	v	v	v	v	v	v
* Eventueel aangevuld met kort citaat	v	v	v/x	v	v	v	v	v	x

De medewerkers maken regelmatig gebruik van hyperlinks. De bronvermelding wordt over het algemeen bij de link aangegeven.

Voor rechtmatig gebruik van hyperlinks is van belang dat de link niet naar een illegale inhoud leidt. Het materiaal moet rechtmatig openbaar zijn gemaakt, dus met toestemming van de rechthebbende.

Aandachtspunt voor het rechtmatig gebruik van hyperlinks is vooral de bronvermelding. Het is lastig om na te gaan of het materiaal rechtmatig openbaar is gemaakt, dus bij twijfel is het te adviseren om niet te linken.

4.2 Conclusie

Voor rechtmatig gebruik van krantenartikelen en wetenschappelijke publicaties is van belang dat eerst wordt nagegaan of het gebruik onder de beperkingen van het citaatrecht of een hyperlink valt.

Wanneer deze beperkingen niet van toepassing zijn, moet er toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende en moet er een billijke vergoeding betaald worden. Het aangeven van de reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik is daarbij van belang voor rechtmatig gebruik, aangezien dit invloed heeft op de hoogte van de billijke vergoeding. Bij het gebruik van een wetenschappelijke publicatie vraagt men nu alleen toestemming aan de wetenschapper en is een embargo van een jaar ingesteld als veiligheidsmaatregel. Dit is echter onvoldoende indien de wetenschapper niet de (enige) rechthebbende is

Voor rechtmatig gebruik van afbeeldingen moet rekening worden gehouden met de beperking van het citaatrecht en de hyperlink. Wanneer een afbeelding als versiering gebruikt wordt valt deze niet onder deze beperkingen en moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende. De reden voor het gebruik en de duur/frequentie van het gebruik moeten ook worden aangegeven voor de hoogte van de billijke vergoeding.

Voor rechtmatig gebruik van foto's moet rekening worden gehouden met de beperkingen van het portretrecht. De toestemming van de fotograaf is vereist, evenals de toestemming van de geportretteerde. Bij een "gewone"foto kan worden volstaan met de toestemming van de rechthebbende van de foto. De fotograaf moet daarnaast als maker worden aangeduid.

Voor het rechtmatig gebruik van een tekst met illustratie moet rekening worden gehouden met meerdere rechthebbende. Voor elk gebruik, dat niet binnen de beperkingen valt, moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende van de tekst en de rechthebbende van de illustratie. Wanneer deze illustratie een portretfoto is, dan moet ook aan de geportretteerde toestemming worden gevraagd. Een helder overzicht van alle rechthebbenden is dus van groot belang voor rechtmatig gebruik.

Voor rechtmatig gebruik van videomateriaal is vooral van belang om het openbaar is gemaakt met toestemming van de rechthebbende. Alleen in dat geval zijn de beperkingen hyperlink en embedden rechtmatig. Bronvermelding is bij een hyperlink verplicht en bij embedden aan te raden. Het interne gebruik is gedekt door middel van de Academia licentie.

Voor rechtmatig gebruik van hyperlinks is van belang dat de link niet naar een illegale inhoud leidt. Het materiaal moet rechtmatig openbaar zijn gemaakt, dus met toestemming van de rechthebbende.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De antwoorden op de deelvragen in de voorgaande hoofdstukken leiden naar het antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk wat zijn de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal binnen de Universiteit van Tilburg, wat zijn daarbij de juridische kaders en hoe kunnen deze gebruiksvormen rechtmatig worden ingezet? In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen besproken die uit het onderzoek zijn voortgekomen.

5.1.1 Gebruiksvormen

De meest voorkomende gebruiksvormen binnen de UvT zijn tekst(krantenartikelen en wetenschappelijke publicaties), afbeeldingen, foto's, tekst met illustratie, videomateriaal en hyperlinks. Hieronder zal per gebruiksvorm worden besproken onder welke voorwaarden er beperkingen van toepassing zijn en wanneer er toestemming vereist is voor gebruik.

5.1.1.1 Conclusie voor rechtmatig gebruik tekst

Krantenartikelen en wetenschappelijke publicaties zijn de meest voorkomende gebruiksvormen van tekst binnen de Universiteit van Tilburg.

Krantenartikelen worden vooral gebruikt door de centrale communicatieafdeling (C&M) en de communicatieafdelingen van de faculteiten. Ze worden gebruikt om de UvT te profileren. Het gaat om krantenartikelen waar wetenschappers van de UvT of de UvT zelf erin voorkomen. Het gebruik van krantenartikelen kan onder art 15 Aw vallen, vrije nieuwsgaring. Het overnemen moet geschieden door een dag-, nieuws- of weekblad of tijdschrift, radio of televisieprogramma of ander medium dat een zelfde functie vervult. Art 25 Aw (persoonlijkheidsrecht) moet in acht worden genomen en de bron, waaronder de naam van de maker, moet op duidelijke wijze worden vermeld. Attent zijn op mogelijk voorbehoud van auteursrechten is ook van belang. De UvT kan in principe geen beroep doen van deze beperking van het auteursrecht, aangezien het niet tot de opgesomde media behoort.

Er is echter een drietal uitzonderingen op deze beperking die bruikbaar zijn voor de UvT, namelijk:

1. Knipselkrant: in jurisprudentie is bepaald dat een knipselkrant gelijk kan worden gesteld aan de media van art 15 Aw, als de knipselkrant uit niets anders bestaat dan een naar onderwerp geselecteerde verzameling van reproducties van nieuwsberichten uit de media. De UvT kan onder andere op grond van deze uitspraak gebruik maken van krantenartikelen in een knipselkrant onder de beperking vrije nieuwsgaring.
2. Hyperlinks: het gebruik van een hyperlink wordt beschouwd als digitale bronvermelding. Om het moment dat er via een hyperlink op de website van de UvT naar de website van een krant wordt verwezen naar een specifiek artikel, kan dit worden geschaard onder de vrije nieuwsgaring. De voorwaarde daarbij is dat de bron van de hyperlink wordt vermeld op de website van de UvT en dat het artikel rechtmatig openbaar is gemaakt door de rechthebbende.

3. Embedden: het gebruik van embedden is nog niet duidelijk bepaald in de wet of in de jurisprudentie. Echter in het maatschappelijk verkeer gelden voor embedden dezelfde regels als voor de hyperlink. Het is in principe toegestaan, zolang de bron van de oorspronkelijke website wordt vermeld en de inhoud met toestemming van de rechthebbende openbaar is gemaakt. Wanneer aan deze voorwaarden is voldaan, kan de UvT gebruik maken van embedden onder de beperking vrije nieuwsgaring.

Op het moment dat er niet aan de voorwaarden van art 15 Aw of aan de genoemde uitzonderingen van deze beperking wordt voldaan, zal toestemming aan de rechthebbende van het krantenartikel moeten worden gevraagd en een billijke vergoeding moeten worden betaald. De rechthebbende kan de uitgever van de krant en/of de journalist zijn. Het is van belang om dit na te vragen wanneer men toestemming nodig heeft. Er kan ook voor worden gekozen om een licentie af te sluiten voor het gebruik van krantenartikelen, zoals de LexisNexis licentie van de UvT. Daarbij is het intern gebruik van krantenartikelen onder voorwaarde geregeld en afgekocht.

Wetenschappelijke publicaties worden gebruikt voor opname in de repository van Mentis. Deze publicaties worden in zijn geheel opgenomen in de repository. Het plaatsen in de repository valt niet onder de vrije nieuwsgaring omdat de publicaties niet kunnen worden geschaard onder de media van art 15 Aw of onder de uitzonderingen op deze beperking. Verder is de beperking van het citaatrecht niet van toepassing, omdat gehele publicaties worden opgenomen. Voor het plaatsen van wetenschappelijke publicaties in de repository is dus toestemming nodig van de rechthebbende(n) en zal voor het gebruik een billijke vergoeding moeten worden betaald. De rechthebbende(n) kunnen de wetenschapper (auteur) van de UvT zijn, eventueel zijn co-auteurs en/of de uitgever van het wetenschappelijk tijdschrift.

5.1.1.2 Conclusie voor rechtmatig gebruik illustraties

Het gebruik van afbeelding en foto's is geschaard onder de verzamelnaam illustraties. Beide gebruiksvormen zijn veelvoorkomend binnen de UvT.

Afbeeldingen worden door medewerkers van de UvT gebruikt voor PowerPointpresentaties, brochures, magazines en de website van de UvT. Een afbeelding kan worden gebruikt in de vorm van een citaat of versiering. Er is sprake van een citaat, wanneer is voldaan aan de voorwaarde van de beperking citaatrecht in art 15a Aw. Het moet gaan om een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel. Daarnaast moet het om een kort citaat gaan en moet het werk rechtmatig openbaar zijn gemaakt. Daarnaast moet het om een kort citaat gaan en moet het werk rechtmatig openbaar zijn gemaakt. Bij een afbeelding is verder in jurisprudentie bepaald dat de afbeelding samen met de tekst kan worden beschouwd als een geheel dat ertoe strekt om de lezer een indruk van de gehele tekst te geven. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, dan kan de UvT gebruik maken van deze beperking van het auteursrecht. Indien hier geen sprake van is en de afbeelding als versiering wordt gebruikt, dan moet er toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende. De UvT regelt dit vaak door gebruik te maken van digitale beeldbanken, waardoor men de zekerheid heeft dat de rechten geregeld zijn.

Foto's kunnen ook gebruikt worden als citaat of versiering. Hierbij gelden dezelfde criteria als bij het gebruik van afbeeldingen. Bij foto's kan ook de beperking van het portretrecht geleden, dat geregeld is in art 19 tot 21 Aw. In deze beperking is geregeld dat de geportretteerde het portretrecht heeft en de fotograaf het auteursrecht. Bij het gebruik van een portretfoto is dus van beide toestemming nodig. De UvT heeft een fotograaf in dienst en maakt verder regelmatig gebruik van digitale beeldbanken. Bij het gebruik van deze beeldbanken moet men standaard checken of de auteursrechten zijn geregeld.

5.1.1.3 Conclusie voor rechtmatig gebruik tekst met illustratie

Tekst met illustraties is een gebruiksvorm die steeds meer wordt gebruikt binnen de UvT. Zowel de tekst als de illustratie kunnen onder de beperkingen van de vrije nieuwsgaring en het citaatrecht vallen. Daarnaast geldt bij een foto het portretrecht. Onder de beperkingen van het citaatrecht en de vrije nieuwsgaring kan er dus gebruik worden gemaakt van de tekst met illustratie, zolang aan de voorwaarden van deze beperkingen is voldaan. Wanneer dit niet het geval is zal er toestemming moeten worden gevraagd aan alle rechthebbenden. Dus zowel van de tekst als van de illustratie, en in het geval van een foto van de geportretteerde.

5.1.1.4 Conclusie voor rechtmatig gebruik videomateriaal

Videomateriaal wordt binnen de UvT vooral gebruikt bij presentaties en open dagen. Bij dit gebruik kunnen onder specifieke voorwaarden de beperkingen van hyperlinks en embedden worden gebruikt. Hierbij is van belang dat het videomateriaal rechtmatig openbaar is gemaakt. Verder moet er bij hyperlinks bronvermelding worden opgenomen, dit is voor embedden aan te raden. Wanneer het oorspronkelijke videomateriaal niet op een website terug is te vinden, zal men toestemming moeten vragen aan de rechthebbende voor gebruik. Daarnaast zal er een billijke vergoeding moeten worden betaald. Het is voor videomateriaal ook mogelijk om een licentie af te sluiten, zodat afzonderlijk toestemming vragen niet vereist is. De UvT heeft hiervoor de Academia licentie afgesloten.

5.1.1.5 Conclusie voor rechtmatig gebruik hyperlinks

Hyperlinks zijn zowel een veel voorkomende gebruiksvorm als een beperking. Het is digitale bronvermelding naar andere gebruiksvormen. Daarmee vormt het bijvoorbeeld een uitzondering op de beperking vrije nieuwsgaring. Hyperlinks worden door de UvT veel gebruikt om te verwijzen naar allerlei publicaties waar de UvT in voorkomt. Het is daarbij van belang om de bron te vermelden en er zeker van te zijn dat de inhoud van de link rechtmatig openbaar is gemaakt. Wanneer men van dit laatste niet zeker is, kan men contact opnemen aan de rechthebbende en alsnog toestemming vragen voor de hyperlink. Hiermee worden risico's van inbreuk beperkt.

5.2 Aanbevelingen

In de conclusies is aangegeven wanneer de medewerkers van de UvT rechtmatig gebruik kunnen maken van de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk beschermd materiaal. In de aanbevelingen zal per gebruiksvorm worden aangegeven hoe men moet handelen voor rechtmatig gebruik.

5.2.1 Algemene aanbevelingen

Het is van groot belang dat binnen de gehele organisatie van de UvT duidelijk wordt gecommuniceerd over het belang van het respecteren van auteursrechten. Een algemeen verspreide werkwijze kan hier sterk aan bijdragen. Op het moment dat deze algemene werkwijze in werking treedt, moet hier voorlichting en publiciteit aan worden gegeven. Dit kan eventueel door een publicatie in Univers (universiteitskrant) en de nieuwsbrief van de UvT. Daarnaast kunnen alle medewerkers hierop worden gewezen doormiddel van het versturen van een mail met een verwijzing naar de handleiding op intranet. Deze handleiding zal aan de hand van dit onderzoek worden opgewerkt.

5.2.2 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik tekst

Bij gebruik van krantenartikelen en wetenschappelijke publicaties moet de volgende werkwijze worden gehanteerd:

1. Nagaan of een beperking van toepassing is op het auteursrecht:
 - Vrije nieuwsgaring
 - Uitzonderingen knipselkrant, hyperlinks en embedden.
 - Citaatrecht
 - een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel.
2. Indien hier geen beroep op kan worden gedaan, zal er toestemming moeten worden gevraagd aan de rechthebbende. Hiervoor kan het beste contact worden gezocht met de krant of het wetenschappelijk tijdschrift. Men is daar op de hoogte van de auteursrechten en kan aangeven wie de rechthebbende(n) zijn. De rechthebbende kunnen zijn:
 - Uitgever krant of wetenschappelijk tijdschrift
 - Auteur (journalist of wetenschapper)
 - Co-auteurs
3. Wanneer men de rechthebbende in beeld heeft, zal er met hen een afspraak moeten worden gemaakt over de reden van het gebruik en de frequentie/duur van het gebruik. Aan de hand daarvan kan een billijke vergoeding worden betaald.
4. Bij intern gebruik kan men gebruik maken van de LexisNexis licentie. Het is daarbij van belang om er zeker van te zijn dat de werken niet buiten de UvT worden gebruikt.

5.2.3 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik illustraties

Bij het gebruik van afbeeldingen en foto's moet de volgende werkwijze worden gehanteerd:

1. Nagaan of een beperking van toepassing is op het auteursrecht:
 - Citaatrecht
 - een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel.
 - de illustratie samen met de tekst kan worden beschouwd als een geheel dat ertoe strekt om de lezer een indruk van de gehele tekst te geven. De illustratie moet ondergeschikt zijn aan de tekst en niet dienen als versiering.
2. In het geval dat er een portretfoto wordt gebruikt, moet contact op worden genomen met zowel de fotograaf als de geportretteerde.

3. Bij gebruik van overige foto's en afbeeldingen moet toestemming worden gevraagd aan de rechthebbende, indien het gebruik niet onder de beperking van het citaatrecht valt. Het gebruik van digitale beeldbanken is daarbij aan te raden, omdat de toestemming daarmee is geregeld en tegelijkertijd de billijke vergoeding is voldaan.
4. Wanneer men veel gebruikt maakt van het materiaal van dezelfde maker, kan men overwegen om een licentie af te sluiten tegen een afgekocht bedrag. Hiervoor zal contact moeten worden gezocht met de rechthebbende.

5.2.4 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik tekst met illustratie

Voor het gebruik tekst met illustratie moet de volgende werkwijze worden gehanteerd:

1. Nagaan of een beperking van toepassingen is op het auteursrecht van beide zowel de tekst als de illustratie:
 - Vrije nieuwsgaring:
 - Uitzonderingen knipselkrant, hyperlinks en embedden.
 - Citaatrecht:
 - een aankondiging, beoordeling, polemiek, wetenschappelijk verhandeling of een vergelijkbaar doel.
 - de illustratie samen met de tekst kan worden beschouwd als een geheel dat ertoe strekt om de lezer een indruk van de gehele tekst te geven. De illustratie moet ondergeschikt zijn aan de tekst en niet dienen als versiering.
2. In het geval dat er een portretfoto wordt gebruikt, moet contact op worden genomen met zowel de fotograaf als de geportretteerde.
3. Indien hier geen beroep op kan worden gedaan, zal er toestemming moeten worden gevraagd aan de rechthebbende. Hiervoor kan het beste contact worden gezocht met de krant of het wetenschappelijk tijdschrift. Men is daar op de hoogte van de auteursrechten en kan aangeven wie de rechthebbende(n) zijn. De rechthebbende kunnen zijn:
 - Uitgever krant of wetenschappelijk tijdschrift
 - Auteur (journalist of wetenschapper)
 - Co-auteurs
 - Maker van afbeelding of foto
 - Geportretteerde(n)
4. Wanneer men de rechthebbende in beeld heeft, zal er met hen een afspraak moeten worden gemaakt over de reden van het gebruik en de frequentie/duur van het gebruik. Aan de hand daarvan wordt een billijke vergoeding worden betaald.

5.2.5 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik videomateriaal

Voor het gebruik van videomateriaal moet de volgende werkwijze worden gehanteerd:

1. Nagaan of een beperking van toepassing is op het auteursrecht:
 - Hyperlink: Er kan een link worden gelegd naar het videomateriaal op een andere website, mits de bron wordt vermeld en het videomateriaal rechtmatig openbaar is gemaakt.
 - Embedden: Men kan videomateriaal embedden op de website van de UvT, mits het videomateriaal rechtmatig openbaar is gemaakt. Bronvermelding is niet verplicht, maar wel aan te raden.
2. Indien geen beperking van het auteursrecht geldt, zal er toestemming moeten worden gevraagd aan de rechthebbende.

3. Wanneer men de rechthebbende kent, zal er een afspraak moeten worden gemaakt over de reden van het gebruik en de frequentie/duur van het gebruik. Aan de hand daarvan wordt een billijke vergoeding worden betaald.

5.2.6 Aanbevelingen voor rechtmatig gebruik hyperlinks

Voor het gebruik van hyperlinks moet de volgende werkwijze worden gehanteerd:

1. Nagaan of het artikel, de illustratie of het videomateriaal rechtmatig openbaar is gemaakt. Indien dit het geval is, kan er een link worden gelegd naar het werk. Bronvermelding is daarbij verplicht.
2. Indien men niet uit de website kan opmaken of het werk rechtmatig openbaar is gemaakt, kan men contact opnemen met de website om dit te verifiëren of de naam van de rechthebbende te verkrijgen. Indien dit niet te achterhalen is, kan er niet rechtmatig een hyperlink worden gelegd.

6. Evaluatie onderzoek

6.1 Waardebepaling onderzoek

Dit onderzoek vormt de basis voor een handleiding voor het intranet van de Universiteit van Tilburg. De onderzoeksresultaten zijn daardoor zeer bruikbaar voor de organisatie. De handleiding verschaft alle medewerkers een helder overzicht van de mogelijkheden en beperkingen met betrekking tot het omgaan met auteursrechtelijk beschermd materiaal. De conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek kunnen als belangrijkste leidraad voor de handleiding worden gebruikt.

Er is tijdens het verloop van het onderzoek niet afgeweken van de vooraf bepaalde onderzoeksmethode. Via de mondeling afgenomen interviews is een duidelijk geworden wat de meest voorkomende gebruiksvormen van auteursrechtelijk materiaal binnen de UvT zijn. Daarnaast is er een beeld verkregen van de werkwijze die werd gehanteerd met betrekking tot auteursrechtelijke beschermd materiaal. De gegevens uit deze interviews hebben de basis gevormd voor de rest van het onderzoek. Het juridisch kader is gebaseerd op literatuuronderzoek en bestudering van wettelijke bepalingen en jurisprudentie. Het juridisch kader is daarna aan de huidige werkwijze gekoppeld. De huidige werkwijze is vergeleken met het juridisch kader en daaruit zijn de conclusies en aanbevelingen voortgekomen.

Literatuurlijst

Boeken:

Arnoud Engelfriet, *De wet op het internet*, Eindhoven: Ius Mentis 2008.

Michel Frequin, *Auteursrechtgids voor de Nederlandse praktijk*, Den Haag: SDU Uitgevers 2005.

R.W. Holzhauser, *Intellectueel eigendom*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008.

R.W. Holzhauser, S.L. Gellaerts, *Van Idee naar IE: Kennismaking met het intellectueel eigendomsrecht*, Deventer: Kluwer 2008.

J.H. Spoor, D.W.F. Verkade, D.J.G. Visser, *Auteursrecht: auteursrecht, naburige rechten en databankrecht*, Deventer: Kluwer 2005.

Elektronische bronnen:

<www.nu.nl>18-03-2011

<www.tilburguniversity.edu> 18-03-2011

Jurisprudentie:

Hoge Raad 30 oktober 1987, *NJ* 1988 277.

Hoge Raad 1 juli 1988, *NJ* 1988 1000.

Hoge Raad 22 juni 1990, *NJ* 1991 228.

Hoge Raad 26 juni 1992, *NJ* 1993 205.

Hoge Raad 10 november 1995, *NJ* 1996, 177.

Hoge Raad 22 maart 2002, *LJN* AD9138.

Hoge Raad 2 mei 2003, *NJ* 2004 80.

Rechtbank Amsterdam 20 juni 2002, *LJN* AE4427.

Rechtbank Rotterdam 21 november 2006, *LJN* AZ3514.

Rechtbank Zwolle 10 februari 2010, *LJN* BM3696.

